

lu vědy, našli prostor k práci. Ve Slovanském ústavu v jeho různých formách, které během permanentních komunistických „reform“ organizace bádání získal, mohl pak Kopečný zůstat až do svého penzionování v roce 1976.

Kopečný byl především bohemista. Paleta jeho zájmů však byla velmi široká. Napsal četné texty a několik monografií o otázkách syntaxe a morfosyntaxe češtiny na širokém slavistickém pozadí. Tyto studie jsou velmi bohaté na materiál a detailní pozorování, strukturalista by si v nich nicméně přál více syntetizujícího pohledu a celostní koncepce. Silnější stopu inspirace pražskou lingvistikou najdeme v sérii navýsost zajímavých Kopečného textů ke starší české gramatice a k otázkám vývoje a kodifikace spisovné češtiny. Snad nejvíce se ale Kopečný zabýval etymologií. Byl ostatně téměř dvacet let vedoucím brněnského etymologického pracoviště AV. V etymologii je třeba vyzvednout zejména jeho slavistický i obecný příspěvek k obtížnému tématu etymologického výkladu gramatických slov, které je velmi aktuální v rámci dnešního intenzivního bádání o gramatikalizaci. Do etymologické oblasti Kopečného lingvistických zájmů patří pak také badatelé většinou opomíjené téma tzv. elementární příbuznosti jazyků, „šesti cesty“ mezi divergenční příbuzností genetickou a konvergenční příbuzností areálovou.

Kopečného studie stále přináší četné podněty k promýšlení různých jazykovědných problémů a inspirace k dalšímu bádání. Dokazuje to mimo jiné i skutečnost, že na rok 2010 se plánuje vydání hned několika knih s jeho texty. Jeho vědecký odkaz je tak stále živý.

B. VYKYPĚL

Vzpomínka na doc. dr. Josefa Skulinu

Když jsem v r. 1951 začal studovat na Filozofické fakultě MU, brzy jsem měl možnost setkat se dr. Josefem Skulinou, tehdy asistentem na katedře českého jazyka a literatury. Záhy jsem pak mohl poznat jeho vlídnost a nevšední ochotu pomoci a poradit. S vděčností vzpomínám, jak mě uváděl do dialektologické problematiky a zaslavčoval do metodiky terén-

ního výzkumu nářečí. Později jsem se s panem doktorem sešel na stejném pracovišti a tam s ním spolupracoval až do jeho odchodu do důchodu.

Josef Skulina se narodil 2. března 1920 v Ostravě, na letošek tedy připadají jeho nedožitá devadesátiny. V Brně vystudoval obor čeština – ruština a po absolutoriu působil krátce jako středoškolský učitel, od r. 1951 pak na katedře českého jazyka FF MU, odkud přešel r. 1954 do dialektologického oddělení Ústavu pro jazyk český ČSAV. Na tomto akademickém pracovišti dosáhl v r. 1956 hodnosti CSc. a v r. 1959 se habilitoval pro obor česká dialektologie. V r. 1991 zemřel.

Základní složku vědeckého díla doc. dr. Josefa Skulinu, CSc., tvoří práce z dialektologie. Psal např. o diferenciaci východomoravských nářečí a o jejich vztahu k slovenštině a k českému národnímu jazyku, popsal některé nářeční typy a pojednal o jejich původu. Sledoval i vývojové tendence slezských nářečí a zvláštní pozornost věnoval problematice míšení jazyků a dialektů na jazykových hranicích a pronikání prvků obecné češtiny na moravské území. Podnětné jsou jeho úvahy o struktuře dialektů, o jazykovém zeměpisu a o zásadách terénních výzkumů nářečí.

Hlavní Skulinovou prací je knižní publikace Severní pomezí moravskoslovenských nářečí (Praha 1964). Autor v ní podal zevrubný popis nářečí na širším Hranicku, na Valašskomeziříčsku a Rožnovsku. Jde o oblast jazykově mimořádně pestrou, setkávají se zde totiž základní jevy nářečí východomoravských s prvky hanáckými a slezskými. Složitou jazykovou situaci se mu podařilo zachytit vhodným uplatněním metody jazykového zeměpisu. Monografie obsahuje 14 přehledných jazykových mapek, na nichž se sleduje územní rozšíření téměř 60 diferencních nářečních jevů. Novum Skulinovy studie je mj. v tom, že se snažil odhalit příčiny vzniku jazykových hranic v souvislosti s mimojazykovými faktory, např. v souvislosti s migrací obyvatelstva, s kolonizací a se správními celky pozdního feudalismu. Jeho práce je tak vzácným příspěvkem k historické dialektologii. Jde o spis cenný už tím, že se v něm probírá dialekt málo probádaného moravského teritoria. Vedle bohatého a dobře utříděného jazykového ma-

teriálu najdeme zde i jeho zasvěcenou analýzu.

Výsledky trvalého Skulinova zájmu o městskou mluvu jsou shrnuty v publikaci *Ostravská mluva* (Ostrava 1979). Autor se tu zaměřil zejména na její archaickou vrstvu, ale upozornil také na tendence jejího novějšího vývoje.

Je třeba připomenout, že doc. Skulina napsal rovněž desítky publikovaných recenzí a řadu drobných jazykových okének v denním tisku.

V brněnském dialektologickém oddělení Ústavu pro jazyk český stál u přípravých prací na Českém jazykové atlase a nemalý je jeho podíl na terénním výzkumu pro toto kolektivní dílo.

Jako Trávníčkův a Kellnerův žák patří doc. Josef Skulina k těm, kteří tvořili tzv. brněnskou dialektologickou školu. Jeho zásluhy o rozvoj nářečního bádání na Moravě jsou nemalé a nemohou upadnout v zapomnění.

J. BALHAR

Člověk Čermák

V říjnu loňského roku proběhlo sympozium věnované památce zakladatele katedry politologie na Masarykově univerzitě a soudce tzv. prvního Ústavního soudu Vladimíra Čermáka. Při této příležitosti vyšel také sborník, který jsem editoval a do něhož jsem také svým textem přispěl.* Můj příspěvek byl specifický, protože jsem jako jediný na rozdíl od všech ostatních příspěvateľů profesora Čermáka neznal. Přesto jsem se rozhodl psát o jeho díle, protože jsem o něm slyšel již od dětství a jeho příklad mě určitým způsobem doprovázel. Právě proto bych se rád zamyslel na tím, proč si příklad Vladimíra Čermáka zaslouží v dnešní době stále velkou pozornost.

Profesor Čermák byl někým, kdo pomáhal lidem okolo sebe orientovat se v sociální a politické realitě, kterou je mnohdy velice obtížné umět číst. On to uměl, měl tento dar, který nezahodil, ale naopak příkladně rozvinul. Byl autorem jedinečné práce – pětisvazkové *Otázky demokracie*. V době komunistického temna pochopil, co je v jádru, co je esencí totalitního režimu, totalitarismu, který jsme byli nuceni –

za participace mnohých – snášet. Ale měl také mnoho co říci po roce 1989, kdy jedinečným způsobem formoval české právo z pozice soudce Ústavního soudu České republiky. Jeho hlavním příspěvkem byl pojem hodnotového řádu společnosti, protože právo se přimyká a vychází z tohoto hodnotového řádu. Právo chápal jako způsob nalézání spravedlnosti a zdůrazňoval, že musí být neustále poměřováno hodnotovým řádem společnosti. Významné byly také jeho články, ve kterých reflektoval společenské dění, a to často velice kriticky, např. když psal o některých aspektech selhání našich polistopadových elit. Tehdy napsal: „*Zatímco početní jednotlivci, zbavení totalitní mocí všech svých, a to i majetkových práv, doposud marně klepou na dveře spravedlnosti, bývalí prominenti starého režimu a nově, deklarované živly se bez jakýchkoli, a to mnohdy i legislativních zábran úspěšně vydali cestou často se podobající či se rovnající cestě ekonomické kriminality.*“

Osobně mohu říct, že v době mých studií dílo profesora Čermáka představovalo určitý orientační bod. Proto jsem se rozhodl na konci svých studií práv psát práci právě o něm, a to jako výraz vděčnosti vůči tomu člověku, kterého jsem osobně neznal, ale který mi byl blízký díky svědectví ostatních a mému studiu. Smysl mé práce byl v tom, abych zpřístupnil dnešnímu čtenáři autora, o kterém se často obdivně mluví, který se stal v tomto smyslu alespoň pro brněnskou politologii klasikem, ale jehož dílo se už nečte a až tak dobře nezná. A přitom není dobré, aby upadlo do dějin zapomnění, protože má stále co nabídnout. Při psaní jsem chtěl navíc zkombinovat obě dimenze jeho díla, dimenzi politologicko-filozofickou i dimenzi právní, protože zástupci politologie a práva znají jeho dílo jen z jednoho úhlu pohledu. Proto stálo za to pokusit se oba dva tyto úhly pohledu propojit. Moje práce má zcela jistě mnohé rezervy, ale snad na ni navážou další badatelé.

Mimořádně zajímavé chvíle jsem zažil, když jsem dělal rozhovory s jednotlivými žáky, přáteli a známými Vladimíra Čermáka. Rozhovory o jeho díle přinesly zajímavé zjištění: na pana profesora mnozí lidé vzpomínali jako na charismatickou osobnost, která je v určitém momentu jejich života oslovila, formovala a doprovázela. Viděli v něm velkého člo-